

Mänttä-Vilppulan kaupungin lausunto koskien;

a) luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi koulutuksen rahoituksesta (Viite OKM097:00/2014)

b) hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lukiolain, ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta. (Viite OKM082:00/2096).

Mänttä-Vilppula on parhaillaan mukana kaupunginhallituksen päätösten mukaisesti kahdessa selvitystyössä koskien lukiokoulutuksen järjestämistä:

1) Koulutusyhteistyön tiivistäminen Sastamalan koulutuskuntayhtymän alueella, kh 23.6.2014, § 213. Selvitetään, onko Sastamalan koulutuskuntayhtymän toiminta-alueen lukioiden ja vapaan sivistystyön oppilaitosten siirtäminen osaksi Sastamalan koulutuskuntayhtymää taloudellisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaista. Pirkanmaan liiton kanssa on sovittu selvityksen kehittämisrahoituksesta.

2) Selvitys alueellisen lukiokoulutuksen järjestämisestä, kh 6.10.2014, § 296.

Mänttä-Vilppulan kaupunki, Ruoveden kunta, Virtain kaupunki sekä Juupajoen kunta selvittävät alueellisen lukiokoulutuksen järjestämisestä ko. kuntien alueella.

Tämän lausunnon pohjaa on valmisteltu yhteisesti edellä mainittujen kuntien (2. kohta) kesken.

Lausunto jaetaan rahoitus ja lukiolain muutos -osiin OKM:n pyyntöjen mukaisesti.

Aikataulu koskien kumpaakin lakiluonnosta

Hallituksen esitys lakien voimaantulosta 1.1.2017 ei ole hyvä, koska kunnissa on meneillään selvityksiä, jotka vaikuttavat lukiokoulutuksen järjestämiseen. Tarkoituksenmukaista olisi odottaa näiden selvitysten tulos. Koska kyseessä on merkittävä muutos lukiokoulutuksen rahoituksessa ja järjestämisluissa, olisi hyvä tietää selvitysten tulokset ennen lakimuutosta. Tulokset saattaisivat parantaa lakien sisältöä.

Hallituksen esityksessä on todettu, että OKM voi myöntää määräaikaisen koulutuksen järjestämisluvan sellaiselle kunnalle, kuntayhtymälle, yksityiselle yhteisölle tai säätiölle, jolla on tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukainen koulutuksen järjestämislupa ja jolle ei tämän lain 3§ mukaan myönnetä järjestämislupaa. Määräaikainen koulutuksen järjestämislupa voi olla voimassa enintään 31. päivään joulukuuta 2017.

Kyseessä on tilanne, jossa valtio pakottaa toimijan hakeutumaan jonkin muun koulutuksen järjestäjän toiminnan alaisuuteen järjestämisluvan eväämisellä. Pidämme vuoden määräaikaista lupaa liian lyhyenä.

a) Rahoitus

Hyvää on, että uusi rahoituksen laskentamalli vaikuttaa objektiiviselta ja läpinäkyvältä entiseen verrattuna. Jako perusrahoitukseen (49 %), suoritusrahoitukseen (47 %) ja vaikuttavuusrahoitukseen (4 %) sidottuna indeksiin on oivallinen jako. Tulevaisuudessa ei makseta läsnäolosta, vaan suorituksista, joka osaltaan vaikuttaa opetuksen tehostamiseen yliopistojen tapaan. Saavutettavuuskorotus on hyvä asia. Etäyhteyksien kehittämisestä ja niiden käyttämisestä olisi hyvä saada ns. "porkkanaa", jotta opiskelijoilla olisi mahdollisuus saada opetusta lähellä kotiaan.

Lähtökohta on, että koulutus olisi kyettävä järjestämään laadukkaasti ja tuloksellisesti toimintaan tulevalla valtion rahoituksella. Kunnan itsemääräämisoikeuden kannalta on tärkeää, että kunta saisi jatkossakin rahoittaa lukiokoulutusta päättämällä rahamäärällä. Lakiluonnoksessa korostetaan toimijoiden vakavaraisuutta myös muutostilanteissa. Vakavaraisuuden mittarit tulee määritellä laissa.

Vaikuttavuusrahoituksen kriteereistä jatko-opintoihin sijoittuminen sekä vähentyneet keskeyttämismäärät ovat hyviä kriteerejä. Sinänsä keskeyttämismäärän alhainen lukumäärä olisi jo hyvä peruste, eikä oppilaitoksen aikaisempaan tulokseen verrattava alhaisempi keskeyttämisluku. Sen sijaan työhyvinvointikyselyn käyttäminen mittarina on arveluttavaa. Vaikka koko Suomeen luotaisiin sama arviointimalli, arvattavasti siihen vastattaisiin kunnissa hyvin positiivisesti, koska sen tiedetään vaikuttavan lukiorahoitukseen.

Harkinnanvaraisen rahoituksen prosenttiosuuden pitäisi olla suurempi kuin esityksessä tarkoitukseen varattu 0,5 % kokonaisrahoituksesta, koska se vaikuttaisi lukiokoulutuksen kehittämiseen. Harkinnanvaraista rahoitusta voidaan myöntää järjestäjäverkon rakenteellista kehittämistä ja muuta toiminnan kehittämistä, kokeilua ja toiminnan käynnistämistä varten.

Kuntien aluetaloutta ja vakavaraisuutta heikennetään merkittävästi, mikäli lukioita lainsäädännön toimesta lakkautetaan. Lukiokoulutuksen lakkauttamisen kerrannaisvaikutukset ulottuvat negatiivisesti mm. vetovoimaisuuteen, osaavan työvoiman saatavuuteen sekä palveluyritysten (kauppa, erikoisliikkeet) kannattavuuteen. Tämä osaltaan heikentää entisestään kuntien vakavaraisuutta niillä paikkakunnilla, joilla lukiokoulutus mahdollisesti loppuu.

b) Lukiolain muutos

Järjestäjäverkko ja saavutettavuus

On hyvä, että lakiesityksessä on todettu, että järjestäjäverkko muodostuu erilaisista koulutuksen järjestäjistä. Lisäksi esityksessä on todettu, että saavutettavuus toteutetaan siten, että nuorilla on tasapuoliset mahdollisuudet hakeutua joko lukiokoulutukseen tai ammatilliseen koulutukseen. Tavoite on hyvä, mutta esityksen vaikutus on päinvastainen. Alueilla, joissa on pitkät etäisyydet, lukiokoulutuksen keskittäminen näivettää lukiokoulutuksen valitsemista yhtenä vaihtoehtona. Keskusseutujen ulkopuolisilta alueilta oppilaat joutuvat muuttamaan opiskelupaikkakunnalle, sillä maaseutualueiden julkisen liikenteen vuoroja on lakkautettu paljon. Lisäksi monille vanhemmille ja heidän lapsilleen ei ole mahdollista taloudellisten ja muiden seikkojen vuoksi, että 16-vuotias opiskelija muuttaa etäälle opiskelemaan. Tämän vuoksi järjestämislupia myönnettäessä on huomioitava alueiden erilaisuus ja pitkät etäisyydet. Pitää muistaa, että suomalaisen koulutuksen

peruspilari on alusta asti ollut koulutuksellinen tasa-arvo eli mahdollisuus saada opetusta asuinpaikasta riippumatta.

Lukiokoulutus on yleissivistävää koulutusta, joka antaa valmiudet sopeutua muutoksiin työ- ja muussa elämässä. Laissa korostuu oppilaitosten ja työelämän välinen yhteistyö, mikä on tärkeää. Samalla on muistettava, että lukiokoulutus on valmistavaa opetusta yliopisto- ja yleensä korkeakouluopiskeluun. Mahdollisen hallinnon muuttuessa on toimittava siten, että lukion perustehtävä ei muutu ja ns. duaalimalli koulutuksen järjestämisessä säilyy (lukio - ammattiopetus). Laissa voisi olla tästä maininta.

Nuorten hyvinvoinnista huolehtiminen

Neljännän vuoden opiskelijoiden määrä ollut marginaalisen pieni, noin 2 – 4 % opiskelijamäärästä. Mitä pienempi lukio sitä paremmin opintojen venymistä on pystytty estämään. Nykyinen politiikka suosii suuruuden ekonomiaa, keskittämistä ja mittakaavaetua, mikä näkyy lakiluonnoksessakin. Lakiluonnoksessa korostetaan ison koulutuksen järjestäjän parantavan koulutuksen laatua, mutta vaarana on, että oppilaat hukkuvat suuren yksikön massaan ja opetuksen yksilöllisyys häviää, mikä toteutuu pienemmässä lukiossa. Myös mahdollisiin ongelmiin pystytään puuttumaan pienemmässä yksikössä nopeammin kuin suuressa. Mänttä-Vilppulassa on muodollisesti kelpoiset opettajat, asianmukaiset tilat ja opetusvälineet, joista laissa mainitaan.

Keskittävästä kehittävään toimintaan

Pienissä kunnissa lukion aineenopettajat opettavat pääsääntöisesti myös yläkoulun oppilaita. Mikäli perustetaan seutulukioita, tulee löytää ratkaisu siihen, kuinka turvataan yläkoulun aineenopetuksen laatu. Uhkana on, että lakimuutosesitys vaarantaa yläkoulun opetuksen pienillä paikkakunnilla.

Lakiuudistuksen tavoitteena on saavuttaa kustannussäästöjä. On oletettavaa, että hallinnon kustannukset eivät tule vähenemään nykyisestä uuden lainsäädännön myötä. Hallinto on nykyisellään alueen lukioissa kustannustehokasta ja toimivaa. Toimintaa voidaan entisestään tehostaa verkko- ja video-opetusta lisäämällä ja tuottamalla esimerkiksi kursseja yhdessä alueen muiden lukioden kanssa.

Alueen lukiot ovat profiloituneet ja kehittäneet toimintaansa toimintaympäristönsä huomioiden. Lukiokoulutusta tulee jatkossakin kehittää ensisijaisesti huomioiden alueen nuorten koulutustarpeet sekä alueen toimijoiden tarpeet (yritykset, yhdistykset). Tuleva laki ei saa estää hyvää vapaaehtoisuuteen perustuvaa yhteistoimintaa. Vaarana on myös hallinnon etäännyminen, monimutkaistuminen ja kustannusten kasvu.

Alueen kunnat ovat tehneet hyvää yhteistyötä lukiokoulutuksen järjestämisessä. Tavoitteena on, että tulevaisuudessakin tunnustetaan tarve erilaisille koulutuksen järjestämismalleille ja myös lainsäädäntö mahdollistaa erilaisten lukiokoulutuksen tuottamistapojen toteuttamisen. Mänttä-Vilppulan kaupunki, Ruoveden kunta ja Virtain kaupunki toimivat aktiivisesti sen eteen, että alueen elinvoimaisuus säilyy ja kehittyy. Yhtenä toimintaedellytyksenä on se, että alueella pystytään tarjoamaan tulevaisuudessakin lukiokoulutusta mahdollisimman lähellä. Juupajoen kunnassa ei ole omaa lukiota, mutta kunnassa pidetään tärkeänä, että nuoret saavat laadukasta koulutusta mahdollisimman lähellä tulevaisuudessakin.

Lopuksi

Meneillään oleva linjaus palvelujen keskittämiseksi tarvitsee vaihtoehtoisia malleja ja siksi Mänttä-Vilppulan kaupunki on mukana kahdessa toisen asteen koulutuksen kehittämisen selvityksessä. Mänttä-Vilppulan kaupunki, Ruoveden kunta Virtain kaupunki sekä Juupajoen kunta valmistelevat osana selvitystyötä uutta toimintamallia, jolla ne järjestävät yhteistyössä verkostomaisesti toimien alueen lukiokoulutuksen tulevaisuudessa. Kuntien päättämä määräaika tälle selvitykselle on tammikuun 2015 loppuun saakka. Sastamalan koulutuskuntayhtymän selvitys valmistuu kevään 2015 aikana. Selvityksessä tarkastellaan koulutuskuntayhtymän mahdollisuudet lukiokoulutuksen järjestämiseen toiminta-alueella ja kuntayhtymän omistajakuntien suhtautuminen tähän. Mahdollisesti selvityksessä tulee esille myös ehdotuksia hallintomallista, sopimuksista ja lukiokoulutuksen järjestämisen käytännöistä.

Järjestämisluvan hakemisen yhteydessä kunnan päättävien elinten harkittavaksi jää (sivistyslautakunta ja kaupunginhallitus), miten Mänttä-Vilppulan kunnan lukiokoulutusta ja yhteistyötä kehitetään. Tavoitteena on säilyttää lukiokoulutusta paikkakunnalla mahdollisimman pitkään ja varmistaa vaikutusmahdollisuudet koulutuksen järjestämiseen. Tältä osin toivomme, että Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeistus järjestämisluvan hakemiselle on täsmällinen ja auttaa kaupunkiamme päätöksenteossa. Toivomme myös lisää aikaa uudistuksen toteuttamiseen, koska esim. mahdolliset henkilöstömuutokset vaikuttavat työilmapiiriin ja sitoutumiseen. Varmaa on, että jos opettajat eivät usko tehtävänsä eivätkä sitoudu, ollaan ongelmassa ja koulutuksen taso rapautuu. Tutkimusten mukaan koulutuksen kvartaali on noin 25 vuotta pitkä. Suomalaisen yhteiskunnan parhaita peruspilareita on laadukas koulutus eikä siinä tehtäviä muutoksia saisi hätiköidä.

Mänttä-Vilppulan kaupunginhallitus 10.11.2014

